

דף שבועי

בס"ד

פרשת בהעלתך, תשפ"ה, מספר 1622

מנהיגות ורגישות דרור פיקסלר

זאת. הרי העם כרת ברית עם הקב"ה, והקב"ה התחייב שהוא יביא את העם לתכלית מסוימת. ההבנה הזו אפשרה לקצינים שבעם ללכת למרות כל הקשיים, וכך יכלו לעמוד בניסיון הקשה הזה. אך מה עם העם? מה אומרים לו? איך מעבירים אליו את המסר שלמרות הקושי יש לדבוק במטרה? והחמור ביותר – האם המנהיגים הרגישו בכלל בקושי שיש לעם?

במקום לעמוד באומץ ובאמונה ולהנהיג את העם מתוך רגישות, הם בחרו להתנתק. הם ראו את הסבל, אך בהזדמנות אחרת (במעמד הר סיני, שמ' כד:ט-יא) הם אכלו ושתו.¹ במילים אחרות – הם גילו אדישות, ואדישות זו, דווקא מצד ההנהגה, הייתה בלתי נסלחת.

על כך הגיע עונשם בפרשתנו: "וְתֹאכַל בְּקֶצֶה הַמִּחְנֶה" – בקצינים שבמחנה, מפני שהעם, שהתלונן על כך שהלכו שלושה ימים במדבר, טען טענה אמיתית! הגדולים הללו ידעו מה עומד לפנייהם, ולכן לא הייתה להם בעיה עם הדרך הארוכה. הם הבינו שצריך לעבור את המדבר, ובינתיים היו מסוגלים לאכול ולשתות. אלו היו גדולי עולם, ראשי סנהדראות, אך הם לא הבינו שמנהיג ישראל צריך לדאוג לעמו. הזקנים הכירו בסבל, אך ידעו שמהסבל הזה ייצא טוב, ולכן לא הוטרדו מסבל האימהות ומזעקת התינוקות. סיפור זה הוביל להחלפת המנהיגות. זקני העם היו אומנם חכמים גדולים, אך חסרי לב.²

בפרשתנו מסופר על הנסיעה של מחנה ישראל מהר סיני לתוך המדבר: "וַיֵּסְעוּ מֵהָרַ ה' דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרֹן בְּרִית ה' נָסַע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לָהֶם מְנוּחָה" (במ' י:ל). לאחר מספר פסוקים מובאות תלונות העם: "וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאַנְּנִים רַע בְּאֲזְנֵי ה'" (שם יא:א).

ניתן לדמיין המון גדול – זקנים, נשים וטף – הולכים במדבר שלושה ימים. היום, כשיוצאים לטיול שנתי, ומדובר רק באנשים בגיל המתאים, לא ניתן להוביל אותם ללא טענות לאחר כמה שעות, וגם זה כאשר אין הולכים במדבר. איך ניתן לדמיין אנשים ונשים המטפלים בתינוקות, לצד קשישים, הולכים כמה ימים במדבר וללא תלונות?

אומנם, מתגובתו של הקב"ה נראה שטענתם כאן הייתה בעייתית: "וַיִּשְׁמַע ה' וַיַּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה' וְתֹאכַל בְּקֶצֶה הַמִּחְנֶה" (במ' יא:א). ורש"י מפרש: "בקצה המחנה – רבי שמעון בן מנסיא אומר בקצינים שבהם ובגדולים". מדוע טענת העם הייתה בעייתית כל כך, ולמה בערה אש ה' דווקא בקצינים? על מה ולמה היו הזקנים ראויים לעונש? במה חטאו?

המנהיגים לא היו טיפשים. הם הבינו מה עומד לפנייהם. גם כאשר הלכו שלושה ימים במדבר ללא הפסקה, הם ידעו שיש מדבר גדול לפנייהם, והקהל הגדול, אנשים, נשים וטף, יתקשה במסע הארוך. הם הבינו שהם מובילים עם של שישים ריבוא להליכה מאוד לא פשוטה במדבר. הקושי גדול מאוד. אך כיוון שמדובר באנשים גדולים, הם היו מסוגלים לקבל

1 על פרשנות הרמב"ם למעשה של אצילי בני ישראל ראו: אליעזר חדר, "פירוש הרמב"ם למעשה לבנת הספיר", **החלק העברי של מחשבת ישראל**, באר-שבע תשפ"א.
2 יסוד חשוב זה נכתב ע"י מו"ר הרב נחום א' רבינוביץ זצ"ל במאמרו "על השואה ועל התקומה", בספרו **דרכה**

* פרופ' דרור פיקסלר, הנדסת חשמל, אוניברסיטת בר-אילן.

אם איננו מבין אותו; התלמיד צריך להבין שהמחנך מרגיש אותו. עיקרון חשוב גם למרצה ולמנחה. לפיכך, המנהיג האקדמי חייב להחזיק בשתי תכונות:

- **סמכות מקצועית ואינטלקטואלית** – להוביל מחקר, לקבוע סטנדרטים.
 - **רגישות אנושית** – להבין שלא כולם באותו מקום, ולא לכולם אותה נקודת מוצא.
- חז"ל אומרים: "כשם שפרצופיהם שונים – כך דעותיהם שונות" (ברכות נח ע"ב), ומה שמתחיל בשונות, דורש גם רגישות.
- כאמור, 'מנהיגות' ביהדות אינה תואר, אלא שליחות. הקב"ה מורה למשה לבחור שופטים וזקנים "אֲשֶׁר יִדְעוּ פִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם" (במ' יא:טז), אותם שהוכיחו את עצמם עוד במצרים, אלו שבחרו להיפגע בעצמם כדי להגן על אחיהם: "וַיֵּכּוּ שְׁטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" (שם' ה:יד), אך לא היכו את אחיהם. הם אלו שראויים להנהגה, משום שהם בחרו להיות עם העם ולא מעליו.

המסקנה – אחריות, חמלה ואהבת ישראל

אין תחליף למנהיגות אמפתית. התורה אינה מחפשת חכמים בלבד, אלא אנשים שיש להם לב רגיש. גם אם יש בידם ידע רב, תורה מרובה – אם אין בהם אהבה אמיתית לעם ישראל, אם אין בהם כאב לאחיהם, הרי שזוהי מנהיגות חסרה, ואולי אף מזיקה.

עקרונות היהדות קוראים למנהיג להיות "נושא בעול", רגיש לזולת, מלא חמלה. כאמור, גם באקדמיה – ההצלחה טמונה לא רק בידע, אלא בהובלה מתוך ראיית האדם.

בין אם מדובר במשה רבנו מול העם, או במנהיג בכל תחום אחר, מי שמנותק מן העם, מהאנשים שאותם הוא אמור להוביל, בסוף הוא נותר "בקצה המחנה".

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
 כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
 ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.
 הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
 יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

זהו היסוד הגדול של התורה כולה. הברית שכרת עם ישראל עם הקב"ה אמורה הייתה לחייב את שני הצדדים, ומנהיג ישראל אמיתי אמור להבין זאת. המנהיגות נבחנת לא רק ביכולת לנהל או להנהיג בצדק – אלא גם (ובעיקר) ביכולת להרגיש את העם, את כאבו, את הקושי שלו.

הנהגה אמיתית – נשיאה בעול

כאמור, זהו היסוד של תורת אמת מול מנהיגות שיסודה באינטרס האישי של בני אדם. אנחנו יודעים היטב שאנשים יכולים להיות גדולים, אך חסרים אהבת ישראל פשוטה. זהו דבר שכל אחד ואחת צריכים להפנים במלוא כוחם. ודאי שכל מנהיג, בכל תחום שהוא, צריך להיות חזק ומבין בתחומו. מנהיג מדיני, חייב להיות מדינאי דגול. בן תורה צריך לדעת ללמוד תורה וכדומה, אך אין זה מספיק; צריך שיהיה לו לב שאוהב את רעהו. אם אין לו לב אוהב, והוא מתרץ לעצמו תירוצים שונים ('זה רשע', 'לא צריך לדאוג לכלל ישראל' וכו'), כל גדלותו אינה שווה דבר.

בסופו של דבר, הקצינים שנחשבו קצה המחנה הוצאו החוצה. האחריות האישית לטובת החבר – וכל ישראל חברים – היא חסרת תחליף. אדרבה, ככל שאדם חכם יותר, כך אחריותו גדולה יותר. אם אדם זכה להגיע לדרגה של הנהגה, התביעה ממנו גדולה יותר. מי שמבין ולא אכפת לו – הוא קצה המחנה.

כך גם הדברים בעולם האקדמי. תפקידו של המנהיג כולל הרבה מעבר לארגון ותכנון. עליו לראות את האדם הסטודנט שמאחורי הציון, את החוקרת שמאחורי המסמך. מוסדות שפתחו מרכזי תמיכה אישיים ורגשיים מדווחים על ירידה משמעותית בנשירה. ראשי מחלקות שנהגו בפתיחות ושיח אישי, יצרו קהילות חקר בנות קיימא שהובילו ליצירתיות ולפריצות דרך.³

הרב שלמה וולבה כותב ב"עלי שור" שהגדולה של מחנך היא לאהוב את תלמידו כאילו הוא בנו, גם

של תורה (ירושלים תשנ"ט), עמ' 185–191. תלמידו הרב יונתן זקס חזר על כך בכמה מקומות.
 3 פרופ' אהרן צ'חנובר, זוכה פרס נובל, מספר שמה שעזר לו להצליח לא פחות מהעידוד המחקרי היה יחס אישי מהמנחים שלו – הוא הדגיש שאם לא תבנה קשר של כבוד הדדי עם תלמידך – הם לא יקשיבו לך, ולא יצמחו. בראיון שנערך עימו באתר פרס נובל, הוא אמר: "הסטודנטים הם שותפים שלי בדרכים רבות. הם אינם רק עובדים בשבילי".